

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **Mgr. K. B.**, bývajúcej v H., zastúpenej JUDr. J. K., advokátom vo Z., proti odporcovi **Ing. V. B.**, bývajúcemu vo Z., zastúpenému JUDr. A. N., advokátom v Bratislave, **o rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému M. B.**, narodenému X, zastúpenému kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, vedenej na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 9C 43/2007, o dovolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 17. marca 2010 sp. zn. 15Co 56/2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 17. marca 2010 sp. zn. 15Co 56/2010 v napadnutom potvrdzujúcom výroku o povinnosti odporcu prispievať na výživu maloletého M. **z r u š u j e** a v rozsahu zrušenia vracia vec Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Zvolen (súd prvého stupňa) rozsudkom z 24. novembra 2009 č. k. 9C 43/2007-487 manželstvo navrhovateľky a odporcu uzavreté 29. septembra 2001 rozviedol a maloletého M. B., narodeného X, zveril na čas po rozvode do osobnej starostlivosti navrhovateľke s oprávnením maloletého zastupovať a spravovať jeho majetok. Odporcovi uložil povinnosť prispievať na výživu maloletého M. výživným vo výške 200 € mesačne, vždy do 15-teho dňa v mesiaci vopred k rukám navrhovateľky počínajúc dňom právoplatnosti rozsudku o rozvode manželstva. Styk odporcu s maloletým M. upravil na každý párnny víkend v mesiaci od soboty od 10.00 hod. do nedele do 15.00 hod., počas letných prázdnin každý kalendárny rok od 1. júla od 10.00 hod. do 15. júla do 17.00 hod., počas vianočných sviatkov každý párnny kalendárny rok v čase od 23. decembra od 10.00 hod. do 28. decembra do 17.00 hod., každý nepárnny rok v čase od 28. decembra od 10.00 hod. do 2. januára nasledujúceho kalendárneho roka do 17.00 hod., počas jarných prázdnin každý kalendárny rok v období od

neделе pred jarnými prázdninami od 10.00 hod. do stredy do 17.00 hod. s tým, že v stanovenu dobu je povinný dieťa prevziať od navrhovateľky pred bytom navrhovateľky a v stanovenu dobu dieťa navrhovateľke na tom istom mieste odovzdať. Rovnako i navrhovateľke uložil povinnosť v stanovenu dobu dieťa pred svojim bytom odporcovi odovzdať a v stanovenu dobu na tom istom mieste dieťa od odporcu prevziať. O trovách konania rozhodol tak, že účastníci nemajú právo na náhradu trov konania. Rozhodnutie o rozvode manželstva súd odôvodnil trvalým rozvratom vzťahov medzi manželmi spôsobeným rozdielnosťou ich pováh a predovšetkým závadovým správaním odporcu, jeho neprimeranou žiarlivosťou a agresivitou vo vzťahu k navrhovateľke. Pri rozhodovaní o zverení maloletého M. do osobnej starostlivosti navrhovateľky vychádzal súd z odporúčania znalca, vyjadrenia maloletého dieťaťa ako i zo skutočnosti, že v doterajšej starostlivosti navrhovateľky o maloletého nezistil žiadne nedostatky. Výšku vyživovacej povinnosti odporcu voči maloletému M. určil súd s prihliadnutím na potreby maloletého dieťaťa a jeho mimoškolské aktivity, pričom vychádzal zo skutočnosti, že odporca je podnikateľom, spoločníkom obchodných spoločností a tiež členom predstavenstva spoločnosti K.. Rozhodnutie o úprave styku odporcu s maloletým M. odôvodnil súd tým, že vykonaným dokazovaním nebolo preukázané, že by odporca nebol schopný počas doby stretávania sa o dieťa riadne postarať a je aj v záujme maloletého, aby sa s otcom stretával. O trovách konania rozhodol súd podľa § 144 prvá veta O.s.p.

Krajský súd v Banskej Bystrici (odvolací súd) na odvolanie navrhovateľky i odporcu rozsudkom zo 17. marca 2010 sp. zn. 15Co 56/2010 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti vo výroku o povinnosti odporcu prispievať na výživu maloletého M. ako vecne správny potvrdil a vo výroku o úprave styku odporcu s maloletým dieťaťom zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Odvolací súd mal za to, že výživné určené súdom prvého stupňa zodpovedá odôvodneným potrebám maloletého ako aj schopnostiam, možnostiam a majetkovým pomerom odporcu. Stotožnil sa so skutkovými zisteniami súdu prvého stupňa týkajúcimi sa podnikateľskej činnosti odporcu, pričom výpadok v tejto činnosti od novembra 2009 z dôvodu pracovnej neschopnosti odporcu považoval odvolací súd len za krátkodobý, bez podstatného vplyvu na jeho príjmové a majetkové pomery. Zohľadnil pritom i skutočnosť, že odporca v blízkej minulosti predal nehnuteľnosti za viac ako 6 000 000 Sk, keď v období po predaji nehnuteľnosti odporca podľa vlastného vyjadrenia uvažoval o stavbe rodinného domu. Zároveň poukázal i na to, že odporca v trestnom konaní proti nemu vedenom udelil plnomocenstvo dvom advokátom, čo podľa názoru odvolacieho súdu taktiež odôvodňovalo záver o schopnosti odporcu platiť

vyššie výživné, než bolo ním navrhovaných 50 € mesačne. Zrušenie napadnutého rozsudku vo výroku o úprave styku odporcu s maloletým synom odvolací súd odôvodnil tým, že pre nedostatok dôvodov je rozhodnutie súdu prvého stupňa v tejto časti nepreskúmateľné, v dôsledku čoho bola účastníkom (predovšetkým navrhovateľke) odňatá možnosť konať pred súdom.

Proti potvrdzujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu podal odporca dovolanie. Navrhol rozhodnutie v napadnutej časti zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil tým, že mu postupom odvolacieho súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Namietal, že odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia o výške výživného poukazoval i na skutočnosti, ktoré neboli prezentované pred súdom prvého stupňa (o predaji nehnuteľnosti odporcom za viac ako 6 000 000 Sk, jeho úvahách o stavbe rodinného domu, ako aj o tom, že udelil plnomocenstvo dvom advokátom, aby ho zastupovali v trestnom konaní). K týmto zdôvodneniam, ktoré odvolací súd premietol do svojich záverov a ktoré boli navrhovateľkou len tvrdené (v podaní doručenom súdu 8. marca 2010), sa nemohol v dôsledku postupu odvolacieho súdu vôbec vyjadriť. Predmetné podanie navrhovateľky mu bolo totiž doručované v čase, keď už existoval rozsudok odvolacieho súdu opierajúci sa nad rámec záverov súdu prvého stupňa v rozhodnej časti o vyjadrenie navrhovateľky. Podľa názoru dovolateľa odvolací súd celkom zjavne doplnil dokazovanie informáciami od navrhovateľky, pričom napádaný rozsudok odôvodnil práve skutkovými zisteniami vyplývajúcimi z takto doplneného dokazovania; bolo preto povinnosťou odvolacieho súdu, aby vo veci nariadil pojednávanie (§ 214 ods. 1 písm. a/ O.s.p.), na ktorom by riadne vykonal dôkazy obstaranými listinami a poskytol mu možnosť sa k nim vyjadriť, resp. nič nebránilo odvolaciemu súdu, aby mu dal možnosť vyjadriť sa k novým skutočnostiam v primeranej lehote aj písomne.

Navrhovateľka vo svojom písomnom vyjadrení navrhla dovolanie zamietnuť. Kolízny opatrovník maloletého dieťaťa sa k dovolaniu nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr to, či dovolanie odporcu smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci rozhodol odvolací súd rozsudkom. Občiansky súdny poriadok pripúšťa dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1), ďalej proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2) a napokon proti rozsudku, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vo výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3).

Podľa § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V citovanom ustanovení § 238 ods. 4 Občiansky súdny poriadok zakotvuje zásadu, podľa ktorej dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákonom o rodine (zák. č. 36/2005 Z.z.), keď výnimku z tejto zásady predstavujú iba rozsudky o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva a o osvojení. V preskúmvanej veci ide o určenie vyživovacej povinnosti rodiča k maloletému dieťaťu podľa Zákona o rodine, teda o takú vec, na ktorú sa nevzťahuje výnimka prípustnosti dovolania, ako je vymedzená v § 238 ods. 4 O.s.p. Zároveň treba poznamenať, že takáto výnimka by sa, pravdaže, mohla uplatniť iba za splnenia východiskového predpokladu, že dovolanie by prichádzalo do úvahy podľa predošlých odsekov (o takýto prípad v danej veci ale nejde). Vychádzajúc z týchto zistení je opodstatnený záver, že prípustnosť dovolania odporcu nemožno vyvodit' z ustanovenia § 238 O.s.p.

Podľa ustanovenia § 242 ods. 1 druhej vety O.s.p., ukladajúceho dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie), Najvyšší súd Slovenskej republiky preskúmal prípustnosť dovolania smerujúceho proti rozsudku odvolacieho súdu nielen vo vzťahu k § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné z niektorého z dôvodov zmätočnosti taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Je potrebné uviesť, že ak v konaní došlo k niektorej z uvedených väd, možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých je inak tento opravný prostriedok neprípustný, teda aj rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci, v ktorej je dovolanie podľa ustanovenia § 238 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku vylúčené [porovnaj tiež uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 11/98, ktoré bolo uverejnené v časopise Zo súdnej praxe v čísle vydania (zväzku) 4 ročník 1998 na strane 76 pod č. 38].

Vady uvedené v § 237 písm. a/ až e/ a g/ dovolateľ nenamietal a v konaní ani nevyšli najavo.

So zreteľom na odporcom tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že v prejednávanej veci mu súdom bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), pričom treba zdôrazniť, že prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nezakladá samo tvrdenie účastníka o existencii niektorej z uvedených procesných väd; určujúcim je zistenie, že k vade tejto povahy skutočne došlo.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uverejnenej pod č. 460/1992 Zb. (ďalej len „ústava“) zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorého slovenský preklad bol vyhlásený v oznámení Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 209/1992 Zb. (ďalej len „dohovor“) každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je predovšetkým umožniť každému reálny prístup k súdu a teda splniť aj tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu, čo znamená umožniť účastníkovi konania realizáciu jeho procesných oprávnení, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (porovnaj napr. nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 14/01 z 23. augusta 2001, sp. zn. II. ÚS 132/02 z 13. novembra 2002, sp. zn. III. ÚS 171/2006 z 5. apríla 2007).

Právo na súdnu ochranu okrem ústavy (čl. 46 ods. 1), Listiny základných práv a slobôd, ktorá je uvedená ústavným zákonom č. 23/1991 Zb. (čl. 36 ods. 1), a dohovoru (čl. 6 ods. 1), zabezpečujú aj jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (len ako príkladom porovnaj § 41, § 115, § 123). Občiansky súdny poriadok, ako je to výslovne uvedené v jeho § 1, upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Dovolací súd považuje za potrebné osobitne zdôrazniť, že aj právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov treba považovať za súčasť práva na spravodlivý proces. Je treba rešpektovať požiadavku, aby procesné strany v konaní mali možnosť dozvedieť sa a vyjadriť sa ku všetkým zhromaždeným dôkazom alebo k stanoviskám pripojených v ich spise; tým sa totiž zabezpečuje, aby procesné strany mali vieru vo výkon spravodlivosti a aby im nebola odopretá možnosť vyjadriť sa ku skutočnostiam, ktoré by mohli ovplyvniť rozsudok súdu. Nedoručenie, resp. zjavne oneskorené doručenie vyjadrenia účastníka konania k odvolaniu druhému účastníkovi konania (odvolateľovi), vytvára stav nerovnosti účastníkov v konaní pred súdom, je v rozpore s princípom rovnosti zbraní, takýto stav preto narúša právo na spravodlivý proces.

Z obsahu spisu vyplýva, že 8. marca 2010 bolo na odvolacom súde osobne v dvoch rovnopisoch podané vyjadrenie právneho zástupcu navrhovateľky z 26. februára 2010 k odvolaniu odporcu proti rozsudku súdu prvého stupňa z 24. novembra 2009 č. k. 9C 43/2007-487 spolu s prílohami (č. l. 541-558 spisu). Podľa údajov uvedených na doručení (pripnuté k č. l. 560 spisu) bolo toto vyjadrenie odvolacím súdom doručené právnej zástupkyňi odporcu 18. marca 2010. Ako je zrejmé zo zápisnice nachádzajúcej sa na č. l. 568 spisu, verejné vyhlásenie rozsudku odvolacieho súdu v predmetnej veci sa uskutočnilo už o deň skôr, t. j. 17. marca 2010.

Z doposiaľ uvedeného je dostatočne zjavné, že odvolací súd porušil právo odporcu na spravodlivý proces, pretože v rozpore s princípom rovnosti účastníkov mu oneskorene (až po vyhlásení svojho rozsudku) doručil vyjadrenie navrhovateľky k jeho odvolaniu, v dôsledku čoho už odporca na tvrdenia navrhovateľky v tomto vyjadrení nemohol reagovať. Takýmto chybným postupom odvolací súd odňal odporcovi možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Ako vyplýva z odôvodnenia napadnutého rozsudku, odvolací súd na zdôvodnenie potvrdzujúceho výroku o vyživovacej povinnosti odporcu uviedol okrem iného aj to, že odporca predal nehnuteľnosti za viac ako 6 000 000 Sk a následne podľa vlastného vyjadrenia uvažoval aj o stavbe rodinného domu a tiež že odporca v trestnom konaní proti nemu vedenom udelil plnomocenstvo na zastupovanie dvom advokátom. Ide o skutočnosti, ktoré súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozsudku neuviedol a z odôvodnenia napadnutého rozsudku nie je zrejmé, ako odvolací súd k týmto skutkovým zisteniam dospel.

Navrhovateľka a jej právny zástupca už pred súdom prvého stupňa tvrdili, že odporca predal rodinný dom (porovnaj vyjadrenie navrhovateľky na č. l. 171 a záverečnú reč právneho zástupcu na č. l. 476 spisu), avšak na preukázanie týchto tvrdení neboli v prvostupňovom konaní vykonané žiadne dôkazy. Tvrdenie o obhajobe odporcu v trestnom konaní dvoma advokátmi sa prvýkrát vyskytuje až vo vyjadrení právneho zástupcu navrhovateľky k odvolaniu odporcu, u ktorého prílohy tvorili kópie viacerých listín, medzi inými i kúpnej zmluvy o predaji rodinného domu odporcom, ďalej časti zápisnice z pojednávania Okresného súdu Zvolen uskutočneného 30. apríla 2007 vo veci sp. zn. 5P 588/06 (na ktorom sa odporca sám vyjadril, že predal rodinný dom a uvažoval o výstavbe nového) a tiež dvoch plnomocenstiev, ktoré udelil odporca advokátom na svoju obhajobu v trestnom konaní (č. l. 546 – 547, 552 – 558 spisu). Z uvedeného je zjavné, že odvolací súd mohol k predmetným skutkovým zisteniam dospieť len tak, že doplnil dokazovanie vyššie uvedenými listinami, ktoré boli priložené k spomínanému vyjadreniu právneho zástupcu navrhovateľky. Keďže tak odvolací súd urobil bez toho, aby v súlade s § 214 ods. 1 písm. a/ O.s.p. nariadil vo veci pojednávanie, na ktorom by tieto listinné dôkazy zákonným spôsobom vykonal (§ 129 ods. 1 v spojení s § 211 ods. 2 O.s.p.) a umožnil účastníkom (najmä odporcovi) sa k nim vyjadriť, zaťažil odvolacie konanie ďalšou vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Skutočnosť, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnými procesnými vadami, nemôže byť považované za správne.

Z týchto dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti uznesením zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a 4 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave, 30. novembra 2011

JUDr. Milan D e á k, v. r.
predseda senátu

Za správnosť :

Hrčková Marta